

Fitxa per la Nules-pèdia / Museu de memòria oral

Títol	<i>Relats de dones a Nules i Mascarell</i>
Dones entrevistades	Isabel Gavaldá Miró, Fina Darás, Carmen Canós Badenes, Sol Giner, Marisol González Felip, Fina Verdú, Petra Dindinger, Sole Arnau, Teresa Rubio Viciado, Flora Escrig, Rosa Abad, Marisol Ballester, Lola González Montolío, Encarna Coronado i Lola Rodríguez (A. Ames de Casa), Ma Balbina Puchol, Vicentica Martínez 'la Cala', Soledad Felip Cases, Josefina Monlleó i Josefina Roselló, Rosa Catalá i Maruja Tortes, i Mari Carmen Mora
Categories	Dona, treball, escola, associacions, guerra, postguerra, cultura, feminisme, institucions, família
Organització de l'exposició	Regidoria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i Nulespèdia (Regidoria de Participació) de Nules
Equips entrevistadors	Laura Yustas i Nelo Vilar; Nelo Vilar i Cyrille Larpenteur; i Carme Ripollés i Manolo Miralles.
Edició i muntatge	Laura Yustas
Data de publicació	Dimarts 17 de març de 2020
Enllaç al vídeo	https://youtu.be/HZhWUYTzjyY
Extracte	https://youtu.be/heSJUiZMnqM

Sobre l'exposició:

Amb motiu del 8 de març de 2020, Dia internacional de la dona treballadora, la Regidoria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i l'equip de Nulespèdia vam preparar una exposició a partir del material del nostre arxiu de memòria popular. En l'exposició es podien veure 20 panells corresponents a entrevistes realitzades a dones en els nostres anys de vida, i anava acompanyada d'un vídeo recopilatori de diferents. En esta publicació podeu veure el vídeo i els panells.

L'exposició és una xicoteta mostra que no pretén ser representativa de les vides de les 23 dones que hi han participat, sinó ser una aproximació als relats de les dones en la vida del

poble. Amb esta plec volem cridar l'atenció sobre la importància de les dones en la vida del poble, sobre la seua identitat, la seua història i els seus canvis al llarg de les dècades.

Sinopsi:

Relats de dones a Nules i Mascarell és una exposició amb fragments de 20 entrevistes fetes a 23 dones per al Museu de Memòria Oral Nulespèdia, en què accedim a un món de treballs, de relacions i de solidaritats que ha estat generalment en segon pla. Els panells van acompanyats d'un vídeo de 30 minuts que recull fragments molt breus d'estes entrevistes.

Els fragments seleccionats, tant per als panells com per al vídeo, no pretenen definir a les entrevistades. S'han elegit pensant en el conjunt, en mostrar una pluralitat de vivències pròpies de les dones: des de l'experiència de la Guerra Civil i la postguerra a la vida social i familiar, de l'associacionisme al treball i a l'estudi, entre altres.

Transcripció:

Fina Darás-. Ma mare no, ma mare ama de casa. De xicoteta havia treballat tamé en l'almacén, però molt poquet temps perquè tenia tres germans i la única xica era ella, i m'auela estava acostumbrada a tindre crià en casa. Aixina és que naix Josefina i... s'acaba tot.

***

Soledad Felip-. Perquè mosatros del poble mo'n vam anar ahí a la Sort que dien, que és pel camí este de la mar, tot recte a la casa dels Registradors que diuen, pues una finca al costat, unes ties meues que els dien les de Montagut, ahí tenien una caseta. I ahí mo'n vam anar tots. I m'auela, la mare de ma mare, estava sordeta, i ma mare... i mosatros mo'n vam vindre, però tot a peu, perquè els dos tios meus se'ls havien endut al frente a on fóra, que no sabíem a on estaven ni sabíem res. I com m'auela estava tan sorda, pobreta, pues com venien els avions, l'aviació i bombardejava i feia tantes maleses, mo'n vam anar pel camí la Mar, m'auela i jo. I ma mare me diu: "Tu quan aneu pel camí, filla, si sents... o siga, si sents que toca... -tocava la sirena o no sé què tocava, avisava que venien els avions- fique-vos dins d'un hort", perquè m'auela no ho sentia. Jo me duia de la maneta, m'auela me duia de la maneta les dos cara ací a la Sort. I va vindre l'aviació, i jo faig: "Uela, que ve l'aviació", i enseguida m'auela mos vam ficar les dos baix d'un arbre en un hort, mos vam ficar allí dins. Ma mare se va quedar en casa arreglant tot lo que va poder: matalaps al coll, ma mare pobreta des de casa ahí a la Sort. Un matalap de matrimoni, pa poder-mos gitar. Vam patir a muntó. I ahí ja vam fer cap ahí mosatros. I estàvem ahí amb a muntó famílies reunits.

***

Carmen Canós-. Mosatros érem jovenetes i mira, el ball -quan podíem ballar, que no podíem ballar... amb acordeón.

Carmen Villalonga (filla)-. Ah, sí. Que venien de Nules! Venien allí, no? els de Nules? El del Malacá no anava allí a ballar? [risses] I els xics de Mascarell li van eixir...

Camen Canós-. Li vaen pegar un pasó... Venien amb una gramola, pobrets. I Mascarell pa entrar tenia una acera aixina de ampla, un metro i mig, una cosa aixina seria. I des de la carretera de dalt, que va a Burriana entraves a Mascarell. Ah, collins! Se van amagar cinc o sis mascarelleros que eren... que no mos agradaven res perquè no sabien contar cuentos ni chistes i els van pegar un pasó... als de Nules.

Carmen Villalonga (filla)-. I ja no van tornar els de Nules? Ja no van tornar?

Carmen Canós-. Anàvem mosatros a busca-los. Al Paseo de Nules, la estació, quan van d'això, ahí eixíem mosatros, veníem mosatros a busca-los [risses]. No te creas tu. I en después quan mos acompanyaven hasta la carretera i prou, ahí ja se n'anaven.

***

Isabel Gavaldá-. La meua germana Lolita que tenia 14 anys més que jo. Perquè resulta que volent-ne 14 anys sense tindre'n més i després en 14 mesos naisc jo i el meu germà. Però jo vaig ser una decepció perquè esperaven un xiquet. "No ha sigut un Vicente, pues que siga una Vicentica". I em van posar Vicenta Isabel pel nom del meu pare. I entonces pues el meu germà volia que el posaren un altre nom, però ui! era el nom del pare, era la moda! El primer fill el nom del pare, la primera... I no ho van consentir. Entonces la meua Lolita va dir, pues a la xiqueta li direm el segon nom, Isabelín, si no tots sereu Vicents. I aixina és. Aixina va ser.

- I quants germans ereu entonces?

Isabel Gavaldá-. Tres, la meua Lolita, el meu Vicente i jo. I sóc la més longeva perquè la meua Lolita va morir amb 74 anys i el meu Vicente amb 77 i jo ja ne tinc 80.

***

Josefina Monlleó.- Mira, ma mare vivia en un carrer que tots els del carrer quan necessitaven cosir uns cançoncillos venien a ma casa que ma mare els tallava i els ho feia. Sí. Pobres érem entonces; quan se va acabar la guerra, pobres. Tots. Tots pobres.

***

Rosa Catalá-. I quan venia Pasqua mos feien a totes davantalet i ma mare que en tenia quatre se passava quinze dies fent davantals pa que totes isquérem en el davantal nou. Totes límpies i asseaes. Ixes dones no traïen les mans de l'aigua, sempre llavant, guisant... i comprant. I comprar m'enviava mi, perquè era la més corredora [risses]. Sí, a casa de la Galina he anat tota la vida a comprar, a ca la Colaua, la carn... he anat sempre a comprar **[5 min.]**. I feia "Rosa, véus dus-me açò. Ui, he anat a per açò i me falta, véus en una correguda i dus-ho". Allí a casa... no sé com li dien, el senyor Vicente, de més pac allà de... allí no m'enviava mai, sempre a ca la Galina i a ca la Colaua.

***

Vicentica Martínez-. Oi, que en un aquell entonces haguérem pres el bany... jo quan estava allà, que ja era... entonces me varen fer un trage de bany, però ara me'l van cosir en casa i ara vos diré. Era una hombrereta ampleta i la manegueta de per ací [*senyala que eixia de l'aixel·la*] i tot, baix i dalt tot [*amb gestos indica que anava tot el cos ben tapat*] i en acabant, per damunt pa que no se mos veren [risses] les hechures [risses] pues dúiem una faldeta de la mateixa tela, una faldeta. Però no te penses que només el duia jo, que els majors ne duïen els trages bany des de la cintura, lo que era davant, ahí anava una faldeta i era tot. Hem anat més ara sense mànegues i d'això que en la nostra juventut -no jo, totes-. Hasta els que eren majors que jo anaven aixina, totes molt tapaetes. Era el que s'estilava, no era ni per més ni per menos. Sí.

***

Teresa Rubio-. Mosatros en aquella època no podíem massa. El trage de comunió, mireu si la tela seria bona que me vaig desmaiar tres vegades mentre me'l feien redó, perquè claró, sempre penjava. Però jo sin embargo me vaig emportar el primer premi, però bueno. Va vindre

el moment de la comunió, posen els trages de manifest, "Ah, i a d'ella que li posarem?", perquè clar, no hi havia res. Ma tia va posar la cadeneta i la creu, l'altra tia va posar una altra cosa... a fer efecte de que jo tinguera lo que totes les xiquetes tenien.

***

Josefina Monlleó.- Mosatros, per lo menos, jo tenia una crià i crià tenia perquè érem família i ma mare estava delicà i sempre hem tingut fadrina. L'atre dia se va morir una que tota la vida ha estat en ma casa.

***

Rosa Catalá.- De profit, mira. A Solita un bolillero, a mi quan ja era fadrina una màquina de bordar [risses], pa treballar. La qüestió és tindre'ns en casa i que no isquérem, ben dominaes per les mares. Però mosatros totes pagaes, Carmen havia estudiat i Maria Teresa li vaig ensenyar jo a bordar i va continuar bordant. I ma mare si estàvem parlant dalt feia "ixes màquines no se senten!" [risses]. Aixina és que no podies parar.

***

Mari Carmen Mora.- Venían a cocer a casa, claro; hacían el pan. Yo ya no fui a la escuela, me quedé en casa trabajando. Cosas de antes, sí. Me quedé en casa, mis hermanos sí que fueron a escuela, y yo me quedaba allí haciendo lo que podía. Y venían allí a cocer. Y yo pues mi misión era, mi padre metía el pan al horno, lo marcaba -porque cada una venía con su madera ahí arriba y su cofieta para llevar la madera. Y yo cuando salía el pan lo barría, el culo lo barría, lo pesaba y estaba allí yo en un escaloncito allí pesando.

***

Lola González Montolío.- Sí que m'agradaria dir... el primer any dels Jocs Florals que va ser en el 52, en el 53. Va guanyar Anna Rebeca Mezquita que l'any anterior havia guanyat el premi de... la Flor Natural dels Jocs Florals de València que gestionava Lo Rat Penat i a l'obrir la plica van vore que era un nom de dona. Què varen fer? Després de la sorpresa el que varen fer va ser "li retirem el premi a esta dona i li'l donem al que va a continuació en vots" i li'l van donar no recorde a quin poeta. Era ixa discriminació que teníem les dones... i l'any següent la primera en guanyar precisament va ser esta dona Anna Rebeca Mezquita [10 min.].

***

Isabel Gavaldá.- M'haguera agradat molt estudiar, perquè además érem gent que l'auela era mestra, moltes cosines... les filles de mon tio Joaquin que era mestre ell va voler que estudiaren, però les altres ningunes. Perquè entonces no estudiaven les xiques en Nules, algun xic i pocs tamé. Ací en Nules eren llauraors. I a mi pues m'agradava tot això però... "ai, jo tinc la il·lusió"... I a vore qui li llevava eixa il·lusió a ma mare. Entonces les mares eren les que marcaven les pautes, claro.

***

- Vosté no va arribar a treballar en...

Rosa Abad.- En la pensió? No. Jo era la malcrià de la casa. Jo estava interna en un col·lege, en la Consolació, i quan vaig acabar de fer el Batxiller Superior no vaig voler continuar, que ara continuaria però bueno.

***

Fina Darás-. Els meus pares no volien perquè... moltes de la meua edat van anar molt poquet a escola després.

- Sí sí sí sí. Molt poquet.

Fina Darás-. I després això, mon pare la contabilitat, que és molt d'això, àlgebra financera, de tot vaig tocar.

***

Flora Escrig-. Entonces era el paseo, ara no eix ningú a passejar però entonces totes les nits eixia la gent a passejar. A passejar pel carrer Major; els diumenges era des d'ací des de Correus hasta la plaça, els diumenges. I els dies de diari era allí al carrer Major, a aquell costat, per on mon tio fotógrafo, per allí davant era els dies... Anàvem les xiques passejant i els xics se posaven a les aceres, "observando" [risses]. Entonces nosaltres anàvem totes agafades del bracillo, en fila, tres o quatre amigues. Si el xic t'agradava et posaves a la vora, i si anaves al mig i a ell li interessava, al passar li deia a l'altra: "Fica't al mig", o "Que si fique a la vora", i ja se ficava ell al costat de la xica que li agradava. Este era el passeig diari. (...) Després en la guerra el teatre va claudicar, hi havia una pensió ahí, en lo que és ara la fatxà hi havia una pensió: Pensión Milagros. Després en els anys 50 esta senyora va voler reconstruir el teatre. I entonces el varen reconstruir i va ser... jo era xiqueta quan a la inauguració.

***

Rosa Abad-. L'ama del Teatro Alcázar, Doña Inés Alcázar, era molt amiga de les meues ties, eren dos famílies que estaven molt unides. I les meues ties tenien una pensió xicoteta, bueno, molt xicoteta... en el carrer Vilavella. Entonces Doña Inés va dir: "Amparo...", perquè les meues ties eren Amparo, Milagros i Fina. I ma tia Amparo era la major, la que dirigia el cotarro, digam-ho aixina, i la que guisava i tot... "¿Por qué no os ponéis delante del teatro? Detrás voy a hacer el teatro", perquè la casa es va "derribar totalment. I les ties es van asustar un poc, perquè eren temps que... claro, però amb l'ajuda de Doña Inés, que era molt amiga de les ties i tot, van muntar allí la Pensió.

- I estaven fadrines les tres?

Rosa Abad-. Les tres.

***

Sol Giner-. He tenido la suerte de haber nacido en un ambiente donde el desnudo -al cual mi madre nunca se acostumbró, a tener un torso desnudo en casa, los libros con el desnudo...-, y verlo lo más natural del mundo. Pues hay gente y generaciones antiguas que eso les molestaba, pero claro no es culpa de ellos. Era el ambiente. Lo mío era amplio. Y yo tuve la suerte de vivir en este ambiente siempre, y la suerte de hacer una carrera que era lo que me iba... y luego, mi marido que era -en paz descanse- un tío guapo, majísimo y celosillo, muy hispánico, pues me retiró un poquito de ese mundo. Creía que era un mundo que vivíamos a lo horizontal entre nosotros.. pues no, no es así. Eso ocurre en todos los [risses], en todos los... [risses], bueno ya sabéis lo que quiero decir, que me retiró un poco. Pero luego volví, volví porque hice el doctorado, empecé con el estudio sobre mi padre... **[15 min.]**

***

Marisol González Felip-. Vaig nàixer per una casualitat a València, quan tota la gent de la meua generació encara naixia en casa. Veus, això també és va acabar, lo de nàixer en casa. Que qui naix en casa ara? Absolutament ningú.

- Algú molt hippie.

Bueno, sí. Però era habitual, lo més normal del món. La gent naixia en casa i estaven allí esperant. La gent naixia a casa i moria a casa. I s'armava, i el veïnat s'escarotava, diu "Fulana va de part, ja vorem si serà xiquet o xiqueta", en aquella època no se sabia. "Ai, un xiquet!" Donaven la notícia. I també quan una persona estava a punt de morir-se també el veïnat feia com guardia, la casa sempre... mai estaven els familiars assoles.

***

- Perquè vosté a més de tindre cinc fills ha treballat tota la vida.

Fina Darás-. És precis treballar. Pa criar cinc fills i no deixar-los ningun deute i una casa de 140 metros, 141 ne té; però això no és tot. És que si a ú li fa falta algo, ve, obri, s'ho agarra i se'n va.

***

- Bueno, en Nules, en tot este terreno no hi hauria tantes dones que estigueren treballant com vosté, en una plaça que realment estava molt bé.

Rosa Abad-. Pues no. No, no. Jo quan me vaig traure el carné.

- El carné de conduir.

Rosa Abad-. Tenia 21 anys. Me vaig traure el carné i per la carretera anava molt poca gent. Bueno, xiques me pareix que jo... bueno alguna.

***

Petra Dindinger-. Bueno, sí, aquí la primera mujer con carrera te puedo decir que se llamaba Doña Finita. Y estaba aquí, cuando yo vine aquí ella era la única mujer que tenía carrera. Eso era en el 64. El marido tenía una academia pero no me preguntes ahora el nombre que no me acuerdo, pero eso se puede saber facilísimamente. Bueno, Marisol se acordará porque Marisol también es una enciclopedia de Nules. Es muy amiga mía.

***

- I era normal que una persona com tu estudiara en eixe moment en Nules?

Marisol González Felip-. Sí, en la meua època ja... lo que no era normal és en la època dels meus pares per exemple, això sí que... i de fet no ho van fer. Jo ja tinc la sort d'haver pillat una època en què faig tota l'escolaritat, tenim institut al poble, d'allí vaig a l'institut i de l'institut continue estudiant, cosa que un parell de generacions abans no havien tingut eixa...

- Sí perquè la gent naixia per a ser llauraor o dona de llauraor.

Marisol González Felip-. Llauraor o dona de llauraor... no, a l'almacén, les dones anaven a treballar. Tot girava al voltant de la taronja.

***

- En la teua època éreu moltes xiques en carreres tècniques?

Fina Verdú-. En carreres tècniques... una miqueta menos del 50%, però sí que érem, sí.

- I de Nules?

Fina Verdú-. De Nules no.

- Era molt normal que la gent estudiara o encara els llauraors...?

Fina Verdú-. No. En Nules la gent lo que estudiava era majoritàriament Magisteri, després érem uns pocs que o férem carreres de... Biologia o alguna carrera de lletres... d'eixos sí que n'hi hagut en la meua època. En la meua època eren aixina. Però la resta... poca, poca cosa. No, la gent se passava... M'entens? Jo he tingut una joventut que quan el món se n'anava a passejar-se per ahí diumenge jo agarrava la maleta i me n'anava a València, vull dir jo que no...

***

Sole Arnau-. Per supost quan jo era menuda no hi havia res accessible, tampoc vaig fer una escolarització normalitzada lamentablement... va ser, per exemple, la meua entrada triomfal amb la societat va ser en eixe moment a l'institut. Aleshores clar, jo ahí... Home, jo crec que he corregut molt i que més o menys estic equilibrada, no? [risses] d'alguna manera. Però... Però clar, sí que en aquells moments quan vaig entrar era molt més nena que els altres i les altres. Vull dir perquè, jo era molt infantil, en aquell moment jo encara estava pensant en la Barbie tranquil·lament. (...) Doncs no res, te diria... sóc llicenciada en filosofia, ara estic a veure si ja definitivament acabe i em doctore en Filosofia política, en l'especialitat de Filosofia per la Pau **[20 min.]**, que és el que m'agradaria a mi [és *doctora des de 2019*]. I no res, al llarg del temps el que m'he dedicat a fer sobretot és a desenvolupar pensament sobre la població amb diversitat funcional i òbviament sóc coneguda i d'alguna manera estem ahí com a referents i estes coses, en els temes de la "Vida Independent". Que és una nova manera d'entendre la política social cap a les persones amb diversitat funcional.

***

Marisol Ballester-. I bueno, me n'he passat perquè jo estava en quan vaig entrar ací de vocal i tot açò, que no ho coneixia molt bé, i me va agradar: jo vaig estudiar dret i el tema de finances en casa l'hem conegut sempre perquè mon pare era director del Banc de València -la competència!, però sempre sócio de la Caixa Rural, estava en el Patronat perquè tots els que tenien un trosset de terra... sempre. Me van proposar estar de secretària amb Vicent canós i vaig estar uns anyets, tres o quatre, de secretària del Consell amb ell, que me va anar molt bé perquè realment és lo que a tu te dóna una miqueta de bagatge. I quan me van proposar ser presidenta me va pillar un poc aixina de sobte, perquè jo no pensava, bueno no m'haguera postulat mai en la vida, jo estava de secretària, era una faena que m'agradava, tens menos protagonisme però m'agradava i bé. I jo estic ara ací de presidenta, per supost no vaig a estar els anys que han estat els meus avantpassats [risses], perquè jo ni pensar-ho d'estar vint anys. Jo ja els vaig dir que jo... perquè realment quan estàs en un càrrec te dones compte que lo dels quatre anys la primera legislatura... tots diem "jo estaré quatre i me'n vaig", i quatre és molt poc perquè ara fa dos i estàs soltant-te, però per supost lo dels huit anys jo sóc férrea. Huit anys i un altre, jo pense que sí. I en política. No sols mantens el projecte, és que ningú som imprescindibles, és que el que ve darrere si està tot clar i ras és lo que diem, si hi ha transparència i tu funciones bé a on estàs tu després ve un altre i a continuar. I aixina estem, pues en eixa il·lusió i molt bé.

***

- Tu tenies el bar La Coloma.

Encarna Coronado (Ass. Ames de Casa)-. Eixe bar l'he muntat jo.

- Mare meua, pues no he estat ahí.

Encarna Coronado (Ass. Ames de Casa)-. Açò eren tot horts.

- Clar, clar.

Encarna Coronado (Ass. Ames de Casa)-. Açò vaig comprar el solar... i açò eren tot horts, només estava jo, l'ambulatori i l'escola.

- Ací venia jo a esmorzar amb amics i no cabíem a vegades. Mare meua.

Encarna Coronado (Ass. Ames de Casa)-. Sí, sí. Ací em treballat moltíssim.

- Però molt ben atesos i molt bé.

***

Ma Balbina Puchol-. Jo en l'escola, per exemple, he sigut molt de que les mares col·laboraren. A vore, en l'assumpte acadèmic no, perquè això és teu, la meua classe era el meu feudo i jo seguia les normes, clar, hi havia una programació, això els objectius, tot, el cicle el coordinàvem, això sí, però a mi si venien les disfresses no m'agradava que les compraren pa Carnestoltes, les fèiem allí. Venien de vesprà. Que venien Falles? Mon anàvem totes a Falles: mares, xiquetes... això, a les excursions...; a mi m'agradava endur-me-les a tots els puestos a les mares i als xiquets. A mi me deien les companyeres "eres molt marera".

***relats de dones

Carmen Canós-. I mon pare va morir als 88 i me'l vaig cuidar jo assoletes. No te cregues tu. Jo entonces me vaig deixar de treballar d'ahí de la botiga.

- Clar, ja és faena, ja, cuidar a un...

Carmen Canós-. Vaig deixar de treballar i ja estava només per ell.

***

Encarna Coronado (Ass. Ames de Casa)-. I com veuen que s'ho passen bé... Açò de la Cassoleta, açò vulguera que veres: això eixe dia... bueno! Les aueles es despreocupen de tot: "Ja vos apanyareu en els xiquets, que el tinga la teua sogra o te busques a qui siga, que jo a la cassoleta no vull fallar". (...) Després fem una altra cosa, això ho fem des de fa un parell d'anys: de tots els països (de Romania, d'Equador...) cada país fa demostració de lo que fa.

Lola Rodríguez-. Plats típics del seu país. Això és molt bonic.

Encarna Coronado-. Fem a la plaça, cadaú el seu barracó.

Lola Rodríguez-. Això ho fem al Mercat.

Encarna Coronado-. Lo típic que fan d'ahí. I mosatros fem pues lo típic d'ací. Un any fem pilotes, una vegà... l'any passat vam fer pepitos, ximets, de pisto amb tomata, ou bullit, besuguet... lo típic. Tot això.

***

- Perquè tu estàs en una federació d'autònoms des de fa 30 anys.

Teresa Rubio-. Sí, des de fa 30 anys, vaig fundar la Federació d'Esteticistes de Tarragona. I després, quan va vindre el primer congrés que se va fer d'autònoms jo me vaig enterar i com jo ja tenia la inquietud pues ni corta ni perezosa me'n... al cap i a la fi en l'associació la majoria érem totes autònomes... Pues la meua inquietud me va fer anar-me'n a Corunha, que a l'hotel Maria Pita es va fer el primer congrés d'autònoms d'Espanya. I allí pues van acudir gent de totes les províncies i de totes les autonomies **[25 min.]**, que per cert de Catalunya estàvem un representant de la Pimec, Miguel Enric, i estava jo i una companyera meua que m'acompanyava i després de Palma només hi havia uno, Pep, també del Pimec.

***

- I mos dieu que sou una barbaritat de sòcies, no?

Lola Rodríguez (Ass. Ames de Casa)-. Sí.

Encarna Coronado-. Sí, 600, 600 i pico.

Lola Rodríguez-. Sí perquè van donant-se de baixa la gent més major que ja no pot eixir, gent també que ha faltat, però n'entren de noves.

Encarna Coronado-. Però ara des de que hem entrat mosatros que s'apunten més joves, encara que no siguen jubilades ara són de les Ames de Casa.

Lola Rodríguez-. Però saps què passa? Que des de que està la crisi, que han tirat molta gent al paro, s'han jubilat més prompte la gent, entonces: "Ai, pues què hem de fer? Pues fem-nos sòcies de les Ames de Casa". I s'han apuntat moltíssima gent.

***

- Volíem preguntar-te pel Consell de la Dona.

Ma Balbina Puchol-. Ahí tractem des de la Violència de gènere, el Dia de la Dona... moltes coses, perquè clar, com d'ahí ha eixit també el Pla d'Igualtat.

- Volíem preguntar-te també per això.

Ma Balbina Puchol-. Ha estat molt bé. Varen vindre de... a vore, ens van ensenyar vàrios models de pobles per a que mos fixarem, però després cada poble s'ha adaptat.

***

Fina Darás-. No era lo més habitual. Ací les dones anaven a l'almacén. Jo també he anat a l'almacén, però ja a última hora. Era ja a última hora, per tindre prou cotitzacions per a cobrar el dia de demà, ho he mirat tot. I en casa els meus fills diuen que quan jo agarre l'euro li trac la llengua al rei.

***

Mari Carmen Mora-. Fuí a varios convenios: uno de los más importantes... a negociar convenios, sí. Uno de los más importantes, conseguimos la equiparación salarial entre hombres y mujeres, que eso también era, bueno, una cosa que hoy en día no sé si está en muchos sitios, ¿eh?, porque los hombres todos cobran unas cosas y las mujeres cobran otras. Pues ahí lo conseguimos; no sé, era a finales de los 90. Estuvimos toda la noche negociando. Toda la noche. Y al final lo conseguimos pero ya te digo: los hombres al final estaban un poco

reacios pero al final... Y les ha ido muy bien, creo yo. Ojalá se aplicara y en todos los sitios hubiera gente que se pusiera al frente de un sindicato y pidieran muchas cosas más, porque hay almacenes que aún están en los años de cachipum.

***

Ma Balbina Puchol-. A vore, vos tinc que dir que en este poble hi ha molt de moviment, siga social o siga religiós, perquè moviment religiós hi ha una barbaritat també, hi ha moltes dones involucrades i xiques en catequesis, en les cofradies, en tot. Jo és que ja vos dic, per les meues idees jo m'he dedicat més a això i a Manos Unidas també, però els altres socials també les he fet, les que m'han involucrat com a mestra.

***

Lola González Montolío-. N'hi ha persona que pensa que una dona de la meua edat... perquè pensem, un home tinga l'edat que tinga pot escriure poemes amorosos, i una dona pareix que consideren que arribes a un tope que a partir d'ahí ja... No, a mi m'agrada la poesia amorosa i la poesia sensual. Jo escric record i escric un futur que jo... o un present que no és el meu present, un passat que no és el meu passat tampoc, o que sí. Escric de tot.

***

Isabel Gavaldá-. Pero cuando todo ha pasado y has vivido el amor y has amado, puedes continuar enamorado. Pasa el tiempo y envejeces, pero tener amor siempre mereces. La nieve de tu cabello no te impide que en tu corazón la ilusión aún no termine. Siempre joven el pensamiento que no nos deja tranquilos ni un momento. Todo parece que ha pasado, pero descubres que vuelves a estar enamorado porque en el otoño de la vida, cuando los árboles pierden el follaje y nuestros cuerpos pierden la energía, el corazón sigue palpitando y nuestra mente sigue soñando. Besos, caricias, ternura, ¿será que hemos perdido la cordura? No lo sé. Sólo sé estoy llena de alegría, que es un regalo de dios y rindo al amor mi pleitesía.

***

Petra Dindinger-. Tú fíjate, qué cosas, ¿no? Qué maravilla de vida. Qué maravilla de vida, estando en una pastelería. No passa res, com diuen aquí. No passa res. Que tú puedes hacer de tu vida lo que quieras. Yo llegé un momento, claro, eso te viene un poquito con la madurez está claro, que yo pensé: "la vida es un abanico de posibilidades, coge las que te dé la gana". Tú estás encerrada aquí **[30 min.]**, ¿no te puedes mover mucho? Sí que puedes moverte, ¡muévete!, ¡levanta el culo y muévete! (...) Porque... el futuro es de las mujeres, eh. Lo siento mucho por vosotros, pero va a ser [risses].

*